

Podjęcie badań nad efektywnością finansową działalności wszystkich specjalnych stref ekonomicznych w Polsce wynika z faktu, iż brakuje w krajowej literaturze przedmiotu opracowań w tym zakresie. Wprawdzie, dotychczas podjęto szereg badań naukowych i napisano kilka rozpraw doktorskich oraz habilitacyjnych z zakresu problematyki funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych, jednak nie dotyczą one sfery finansów.

Wpływ na wybór tematu miała także *Informacja o wynikach kontroli funkcjonowania i rozszerzania obszaru działania specjalnych stref ekonomicznych w latach 2006-2008*, w której Najwyższa Izba Kontroli oceniła negatywnie „brak w Ministerstwie Gospodarki pogłębionych analiz i ocen efektywności funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych, mimo upływu ponad 10 lat od czasu ich utworzenia, jak też brak długofalowej szczegółowej koncepcji działania tych stref”. Ponadto, „nie zbilansowano osiągniętych przez państwo korzyści z poniesionymi kosztami, które w całości nie są znane”.

Głównym celem pracy była *syntetyczna ocena efektywności finansowej działalności specjalnych stref ekonomicznych w Polsce*. Dokonanie takiej oceny wymagało przeprowadzenia szeregu prac badawczych. Określono czynniki wpływające na efektywność finansową stref, poddając analizie zarówno korzyści płynące z działalności specjalnych stref ekonomicznych w Polsce jak i koszty ich funkcjonowania. Badania nad efektami finansowymi obejmowały okres od 1996 r., czyli od początku ustanowienia pierwszej specjalnej strefy ekonomicznej, do końca 2012 r. Bilans wskazanych korzyści i kosztów wykazał efektywność finansową wszystkich stref. Cel pracy został osiągnięty.

Monografia ma charakter zarówno analizy teoretycznej jak i empirycznej i składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów oraz zakończenia zawierającego syntetyczne wnioski z badań.

Rozdział pierwszy dotyczy zagadnień związanych z funkcjonowaniem specjalnych stref ekonomicznych w Polsce. Ma on charakter ogólnoteoretyczny i bazuje na informacjach udostępnionych przez Ministerstwo Gospodarki oraz studiach literatury przedmiotu. Zaprezentowane zostały informacje z zakresu prawnych i organizacyjnych uwarunkowań funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych w Polsce. Ponadto rozdział poświęcony został efektom funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych takim jak: struktura przestrzenna i zagospodarowanie stref, poniesione nakłady inwestycyjne, liczba utworzonych i utrzymanych miejsc pracy, udzielona pomoc publiczna. Zostały także zaprezentowane planowane zamierzenia w zakresie kształtowania stref.

W rozdziale drugim przedstawiony został dotychczasowy stan badań nad efektami funkcjonowania stref, założenia metodyczne oceny korzyści i kosztów finansowych funkcjonowania stref oraz założenia metodyczne oceny kondycji finansowej przedsiębiorstw funkcjonujących w strefach. Zostały zaprezentowane modele dyskryminacyjne i logitowe, a następnie bankowe metody oceny zdolności kredytowej przedsiębiorstwa.

Główną, empiryczną część pracy stanowią rozdziały: trzeci, czwarty i piąty.

W rozdziale trzecim została dokonana analiza korzyści i kosztów funkcjonowania stref. Po stronie korzyści zostały przedstawione wpływy do budżetu państwa, wpływy do budżetu jednostek samorządu terytorialnego, wpływy do Narodowego Funduszu Zdrowia, oszczędności związane ze zmniejszeniem wypłat dla bezrobotnych. Po stronie kosztów uwzględniona została wielkość pomocy publicznej udzielonej przedsiębiorcom strefowym, koszty budowy i modernizacji infrastruktury niezbędnej do funkcjonowania stref a także utracone wpływy

z tytułu podatku dochodowego od spółek zarządzających strefami. W wyniku przeprowadzonej analizy korzyści i kosztów funkcjonowania stref, otrzymano wyniki, które dały podstawę stwierdzić, że korzyści płynące z funkcjonowania stref znacznie przewyższają koszty. Według stanu na koniec 2012 r. łączne korzyści wyniosły 80,9 mld zł, natomiast łączne koszty 15,4 mld zł.

Czwarty rozdział obejmuje ocenę kondycji finansowej pięćdziesięciu przedsiębiorstw funkcjonujących w specjalnych strefach ekonomicznych, przeprowadzoną na podstawie podstawowych sprawozdań finansowych. Zastosowane zostały metody dyskryminacyjne, metody logitowe i bankowe metody oceny zdolności kredytowej. Analiza poszczególnych wyników dała podstawę do stwierdzenia, że czterdzieści osiem przedsiębiorstw posiada dobrą kondycję finansową, natomiast dwa przedsiębiorstwa są w złej sytuacji finansowej. Jednocześnie, większość z przedsiębiorstw objętych próbą badawczą odnotowała słabsze wyniki finansowe w latach 2008 i 2009, w stosunku do lat poprzednich.

W rozdziale piątym została podjęta próba oceny wpływu kryzysu ekonomicznego na efekty funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych. Zbadany został wpływ kryzysu na liczbę udzielonych zezwoleń na działalność w strefach, wielkość poniesionych nakładów inwestycyjnych, liczbę utworzonych miejsc pracy oraz kondycję finansową przedsiębiorstw. Wykazane zostało, że wśród czternastu branż, które reprezentowała próba badanych przedsiębiorstw, aż dwanaście z nich zareagowało negatywnie na uwarunkowania kryzysowe, w tym dwie w niewielkim stopniu. Ponadto, nie wszystkie branże zareagowały na kryzys w tym samym czasie. Pierwsze branże zareagowały już w 2008 r., kolejne w 2009 r. a jeszcze inne jak np. „Produkcja mebli” dopiero w 2010 r. Natomiast, na 50 przedsiębiorstw poddanych badaniu w latach 2008-2010, 21 miało wyniki finansowe lepsze lub porównywalne ze średnimi branżowymi, natomiast 29 miało wyniki finansowe gorsze niż średnie branżowe.

W pracy udowodniono, że przedsiębiorstwa funkcjonujące w ramach specjalnych stref ekonomicznych nie mają przewagi pod względem kondycji finansowej na tle porównań branżowych, zarówno w okresie stabilnej globalnej sytuacji rynkowej jak i w warunkach kryzysu ekonomicznego. Wykazane zostało także, że większość przedsiębiorców nie wykorzystała i ma niewielkie szanse na wykorzystanie pełnego limitu pomocy publicznej.

Ponadto, w pracy została zwrócona uwaga na dotychczasowy brak konsekwentnej strategii kształtowania specjalnych stref ekonomicznych, ich żywiołowy rozwój, zmienność regulacji prawnych, w tym zwłaszcza systemu podatkowego oraz systemu ulg i preferencji dla przedsiębiorców działających w strefach.

Badania przeprowadzone w ramach niniejszej pracy wskazują, że specjalne strefy ekonomiczne są efektywne finansowo i pomimo różnych kontrowersji związanych z ich funkcjonowaniem, wpływają na rozwój gospodarczy kraju, głównie poprzez tworzenie jakże pożądanых nowych miejsc pracy.

Praca wymagała pogłębionych, szczegółowych studiów krajowej i zagranicznej (głównie anglojęzycznej) literatury przedmiotu. Zakres tych studiów przedstawiony został w bibliografii.